

Akhlāq-i zīstī

i.e., Bioethics Journal

2024; 14(39): e15

The Bioethics and Health
Law InstituteMedical Ethics and Law
Research CenterInternational Association
of Islamic Bioethics

Tortious Act (Sports Fault) and Its Conditions of Realization within the Framework of Civil Liability

Morteza Arastoee^{1*}, Dariush Babaei¹, Rahim Ekrami¹

1. Department of Law, Yasouj Branch, Islamic Azad University, Yasouj, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: Sports have attained a prominent position in contemporary societies, leading to a significant increase in the scope and frequency of sporting activities worldwide. However, the risks associated with various sports operations have resulted in numerous injuries and damages, necessitating their adjudication within the framework of civil liability. Accordingly, civil liability arising from sports accidents has become a pivotal issue in the domain of sports law. Among the key elements of civil liability for sports accidents is the tortious act, the identification and delineation of whose concept, scope and criteria are crucial for resolving civil liability cases effectively.

Methods: The present article employs a descriptive-analytical method, utilizing library resources to examine tortious acts and the conditions for their realization as one of the essential elements of civil liability arising from sports accidents during sports operations.

Ethical Considerations: This study adhered to ethical considerations, including authenticity, honesty and integrity, throughout its execution.

Results: Based on legal principles and relevant laws, particularly the Civil Liability Act and Clause (c) of Article 158 of the Islamic Penal Code, a harmful act is essentially synonymous with the commission of fault or negligence. The criteria for identifying such an act include violations of regulations or customary practices within a specific sport, inconsistency of sports regulations with Islamic principles and breaches of sports-related contractual obligations.

Conclusion: A wrongful act or negligence in sports incidents occurs when there is a breach of sports regulations, contractual obligations, or the established customs governing a specific sport, or when the rules of a sport fundamentally conflict with Islamic principles. Developing comprehensive laws and clear guidelines can significantly reduce legal ambiguities, prevent disputes, precisely determine liabilities and facilitate the process of compensation in sports-related incidents.

Keywords: Sports; Tortious Act; Fault; Sports Regulations; Religious Standards; Contractual Obligations

Corresponding Author: Morteza Arastoee; **Email:** mortezaarastoee@yahoo.com

Received: December 22, 2023; **Accepted:** February 26, 2024; **Published Online:** November 16, 2024

Please cite this article as:

Arastoee M, Babaei D, Ekrami R. Tortious Act (Sports Fault) and Its Conditions of Realization within the Framework of Civil Liability. *Akhlāq-i zīstī, i.e., Bioethics Journal*. 2024; 14(39): e15.

فعل زیانبار (خطای ورزشی) و شرایط تحقق آن در چهارچوب مسئولیت مدنی

ناشی از حوادث ورزشی

مرتضی ارسطویی^{1*}، داریوش بابایی^۱، رحیم اکرامی^۱

۱. گروه حقوق، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: ورزش در عصر حاضر جایگاهی ویژه در جوامع بشری یافته و افزایش دامنه و تعدد روزافزون فعالیت‌های ورزشی را در سراسر جهان موجب شده است. در عین حال مخاطرات مربوط به عملیات ورزشی مختلف منجر به بروز صدمات و خسارات گوناگونی شده که رسیدگی به آن‌ها در چهارچوب مسئولیت مدنی را امری ضروری ساخته است. بر این اساس، مسئولیت مدنی ناشی از حوادث ورزشی، از جمله مباحث بسیار بااهمیت در حیطه حقوق ورزشی به شمار می‌رود. در این میان یکی از ارکان مهم مسئولیت مدنی ناشی از حوادث ورزشی، فعل زیانبار است که تمیز و تشخیص مفهوم، قلمرو و معیارهای آن اهمیت به سزایی در حل پرونده‌های مسئولیت مدنی دارد.

روش: مقاله حاضر با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و ضمن بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای فعل زیانبار و شرایط تحقق آن را به عنوان یکی از ارکان مسئولیت مدنی ناشی از حوادث ورزشی حین عملیات ورزشی مورد بحث و بررسی قرار داده است.

ملاحظات اخلاقی: در این مطالعه ملاحظات اخلاقی شامل اصالت، صداقت و امانتداری مورد توجه قرار گرفته است.

یافته‌ها: با توجه به مبانی حقوقی و قوانین مربوطه به ویژه قانون مسئولیت مدنی و بند «ث» ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی، اساساً فعل زیانبار مرادف با ارتکاب خطا و تقصیر است و معیار تشخیص آن، نقض مقررات یا عرف ورزشی در هر رشته، مغایرت مقررات ورزشی با موازین شرعی و نقض قرارداد ورزشی، خواهد بود.

نتیجه‌گیری: فعل زیانبار یا تقصیر در حوادث ورزشی زمانی تحقق می‌یابد که از مقررات ورزشی، تعهدات قراردادی یا عرف حاکم بر رشته ورزشی تخطی شود یا اساساً مقررات یک ورزش با موازین شرعی در مغایرت باشد. تدوین قوانین جامع و دستورالعمل‌های روشن می‌تواند به کاهش ابهامات حقوقی، پیشگیری، تعیین دقیق مسئولیت‌ها و تسهیل در فرآیند جبران خسارت در حوادث ورزشی کمک شایانی نماید.

واژگان کلیدی: ورزش؛ فعل زیانبار؛ تقصیر؛ مقررات ورزشی؛ موازین شرعی؛ تعهدات قراردادی

نویسنده مسئول: مرتضی ارسطویی؛ پست الکترونیک: mortezaarastoee@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۰۱؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۰۷؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۸/۲۶

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Arastoee M, Babaei D, Ekrami R. Tortious Act (Sports Fault) and Its Conditions of Realization Within the Framework of Civil Liability. *Akhlaq-i zisti, i.e., Bioethics Journal*. 2024; 14(39): e15.

مقدمه

ورزش، به عنوان عاملی مهم برای تقویت جسم و روح و ارتقای کارکردهای فردی و اجتماعی، نقشی محوری در کیفیت زیست انسان دارد (۱-۲). در جهان امروز ورزش به ویژه ورزش حرفه‌ای، به عنوان یکی از ارکان مهم حیات اجتماعی به شمار می‌رود و تأثیر قابل توجهی بر مقوله‌های فرهنگ، اقتصاد و سیاست بر جای می‌نهد.

اهمیت روزافزون و تکثر و تنوع عملیات ورزشی و مسائل و ابعاد مربوط به آن و ضرورتی که برای انتظام این موارد احساس می‌شود، باعث شده است که اندیشمندان حقوقی متمایل به تأسیس رشته خاصی با عنوان «حقوق ورزشی (Sports Law)» شوند و به ابعاد گوناگون مجموعه‌ای از روابط اجتماعی در فرایندهای ورزشی بپردازند (۳). حقوق ورزش از جدیدترین شاخه‌های نظام حقوقی است. این رشته از اصول اساسی و راهکارهای هنجاری خاص متعلق به قانون اساسی، مدنی، جزایی و اداری متأثر می‌گردد. مسلم است که ورزش از زمان پیدایش تا به امروز بر اساس قوانین از پیش تعیین‌شده انجام می‌شده است. این قوانین از پیش تعیین‌شده ویژه، تحقق ارزش‌های اصلی را که ورزش بر اساس آن‌ها استوار است، ارائه می‌کند که توسط اصول بنیادینی که بازی منصفانه و رقابت آزاد را فراهم می‌کنند، پشتیبانی می‌شود. در واقع تعاملی که از رابطه ورزش و حقوق به عنوان دو پدیده مجزا که هر کدام به صورت جداگانه توسعه می‌یابند، به وجود آمد، موجب ظهور حقوق ورزش به عنوان شاخه‌ای متفرع از حقوق گردید (۴).

در این میان یکی از عمده‌ترین و برجسته‌ترین موضوعات در حقوق ورزشی مقوله مسئولیت ناشی از فعالیت‌های ورزشی است. مسئولیت ورزشی اصطلاحی عام است که اقسام مسئولیت شامل مسئولیت کیفری، مسئولیت مدنی و مسئولیت انضباطی یا انتظامی را دربر می‌گیرد. با این حال مسئولیت مدنی در میان دیگر چهره‌های مسئولیت از اهمیت به سزایی در حوزه حقوق ورزش برخوردار است.

عملیات و مسابقات ورزشی به واسطه خطراتی که بسته به نوع و چگونگی فعالیت‌های ورزشی وجود دارد، امکان ایجاد مسئولیت مدنی به دلیل ورود جراحات و صدمات و خسارات به ورزشکاران و سایر افراد مرتبط با رویدادهای ورزشی (نظیر کارکنان اجرایی و تیم داوری) و نیز تماشاگران و طرفداران ورزشی، را با خود به همراه دارند.

بنابراین از مهم‌ترین زمینه‌های مسئولیت مدنی در حقوق ورزش، صدماتی است که حین عملیات ورزشی و به واسطه اعمال ورزشی به افراد اعم از ورزشکاران یا دیگر اشخاص مرتبط وارد می‌شود و این مسأله مهم را مطرح می‌نماید که ارکان و عناصر مسئولیت در چنین مواردی کدام است و در صورت تحقق خسارت، مسئولیت جبران با چه کسی خواهد بود و به چه صورت تعیین خواهد شد.

در ماده نخست قانون مسئولیت مدنی، ارکان مسئولیت را به تصویر کشیده و انواع مختلف فعل زیانبار که همان لطمه به جان یا سلامتی و یا مال یا آزادی یا حیثیت یا شهرت تجارتنی و یا حق دیگر است را برشمرده است؛ در عملیات ورزشی نیز به ویژه در بحث صدمات و آسیب وارده که به نوعی لطمه به جان و سلامتی طرف زیان‌دیده محسوب می‌گردد، می‌توان به این حکم استناد نمود و در چنین مواردی الزام قانونی شخص مسئول در قبال نتیجه‌ای که به بار آمده است، همان جبران خسارت وارده خواهد بود (۵).

در نظام حقوقی داخلی علاوه بر قانون مسئولیت مدنی، قانون مجازات اسلامی نیز نقشی مهم در تعیین مسئولیت مدنی ناشی از حوادث ورزشی در هنگام علمیات ورزشی دارد. در این راستا، قانون مجازات اسلامی ضمن ماده ۱۵۸ و بند «ث» آن، معیار مهمی به دست می‌دهد. بر اساس این ماده، «ارتکاب رفتاری که طبق قانون جرم محسوب می‌شود، در موارد زیر قابل مجازات نیست: ... ث - عملیات ورزشی و حوادث ناشی از آن، مشروط بر اینکه سبب حوادث، نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد و این مقررات هم مغایر موازین شرعی نباشد»، لذا به طور کلی اگر عملیات ورزشی منتج به حادثه‌ای زیانبار گردد و این امر به واسطه نقض مقررات صورت گرفته باشد، مسئولیت فرد خاطی را به دنبال خواهد داشت. با این حال

این خصوص ممکن است اشخاص دخیل در فعالیت‌های ورزشی نظیر ورزشکاران، مدیران ورزشی، مربیان، سرپرستان، داوران، مسئولان مدارس و دیگر اشخاص، خود زیان‌دیده واقع شوند (۶) یا به واسطه حوادثی که به علت ارتکاب تقصیر یا عدم انجام وظیفه از سوی هر یک رخ داده، با مسئولیت‌های قانونی مواجه گردند.

در ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی صراحتاً به عملیات ورزشی و حوادث ناشی از آن توجه شده است. قانونگذار با شرایطی عملیات ورزشی و حوادث ناشی از آن را مشمول مسئولیت کیفری (و مدنی) ندانسته است. عملیات ورزشی به صورت مجموعه‌ای از فعالیت‌های بدنی فردی یا گروهی که هدف آن دستیابی به موفقیت بر اساس توقعات هر یک از رشته‌های ورزشی است، تعریف می‌شود و حوادث ناشی از این عملیات، پیشامدهای ناگوار و عواقب بازی‌های ورزشی نظیر جراحات و شکستگی‌های اتفاقی و موارد بسیار دیگری که می‌تواند به ورود خسارات مستقیم و غیر مستقیم ناشی از عملیات ورزشی منتهی شود را دربر می‌گیرد. از نظر قانونگذار هم نفس عملیات ورزشی (که در مواردی توأم با خشونت است، اگرچه حادثه‌ای در آن رخ ندهد) مانند ضرباتی که بازیکنان در بازی مشت‌زنی یا ورزش‌های رزمی مبادله می‌کنند (۷)، از دایره مجازات و مسئولیت جزایی خارج است و هم حوادثی که در این رابطه رخ می‌دهد، مشروط بر آنکه به رغم رعایت مقررات و نگاه‌داشتن جانب احتیاط لازم به وقوع پیوسته باشند. این حوادث اعم از صدمات جسمی مانند جراحات، قطع عضو یا مرگ و دیگر زیان‌های مالی مانند خسارت به اتومبیل یا دوچرخه در ورزش‌های اتومبیل‌رانی، دوچرخه‌سواری و نظیر آنها است که می‌تواند به ورزشکاران یا دیگر افراد مرتبط با حرفه ورزشی وارد شود (۷).

باید دانست عملیات ورزشی اعم از اینکه توأم با خطا و بی‌احتیاطی باشد یا درست و دقیق و صحیح به انجام برسد، زمانی عرفاً و قانوناً به عنوان ورزش تلقی می‌شود که طبق مقررات خاص آن ورزش عمل مزبور را بتوان ورزشی یا مربوط به عملیات ورزشی دانست. پرتاب توپ با دست در هندبال و

تشخیص و تمیز ارکان مسئولیت مدنی ناشی از حوادث ورزشی نیازمند تحلیل موردی هر یک از عناصر و تبیین فروض و حالت‌های مختلف و عینی‌سازی ملاک‌ها و معیارهای قانونی است.

در میان ارکان مسئولیت مدنی، فعل زیانبار و تشخیص آن از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. در حوزه مسئولیت مدنی ناشی از عملیات ورزشی، تشخیص اینکه کدام فعل یا ترک فعل، زیانبار محسوب می‌شود و می‌تواند زمینه تحقق مسئولیت مدنی را فراهم آورد، حائز اهمیت و توجه است. با توجه به این توضیحات، مسأله محوری تحقیق حاضر، تحلیل و بررسی پیرامون فعل زیانبار و معیارها و مصادیق آن، در چهارچوب ارکان مسئولیت مدنی ناشی از حوادث ورزشی حین عملیات ورزشی خواهد بود.

روش

این پژوهش به روش توصیفی - تحلیلی انجام شده و از منابع کتابخانه‌ای شامل کتب، مقالات علمی و مستندات حقوقی بهره برده است. بر این اساس، با بررسی قوانین، مقررات و نظریات حقوقی مرتبط، شرایط تحقق فعل زیانبار به عنوان یکی از ارکان مسئولیت مدنی در حیطه حوادث ورزشی، تبیین گردیده است.

یافته‌ها

۱. مفهوم و قلمرو فعل زیانبار در حوادث ورزشی حین عملیات ورزشی: به طور کلی، عملیات ورزشی هرگونه اعمال و رفتاری را شامل می‌شود که از سوی قوانین و مقررات و عرف به عنوان ورزش شناخته شود و حوادث ورزشی مرتبط با عملیات ورزشی وقایعی است که در هنگام برگزاری رویدادها و انجام فعالیت‌های ورزشی رخ می‌دهند و اغلب خسارات و زیان‌هایی را متوجه اشخاص می‌کنند. اشخاص بسیار زیادی به صورت حرفه‌ای و غیر حرفه‌ای مشغول فعالیت در صحنه‌های ورزشی هستند که هر لحظه امکان وقوع آسیب و حوادث برای آنها در حین فعالیت‌ها و مسابقه‌های ورزشی وجود دارد و در

مسئولیت به شمار می‌رود. خطا یا تقصیر ورزشی در معنای حقوقی عبارت است از عمل زیانبار نامشروع برخلاف قانون و انحراف از حد متعارف در رفتار شخص ضمن آگاهی داده‌شدن از این انحراف که ممکن است عمدی یا غیر عمدی باشد (۹).

خسارات ناشی از عملیات ورزشی حسب مورد می‌تواند به اسباب مستقیم و غیر مستقیم عدیده‌ای مربوط شود. برای مثال ممکن است یک ورزشکار به واسطه بی‌احتیاطی خود مرتکب نقض مقررات شده و به دیگری آسیب وارد کند یا اینکه در نتیجه عدم هدایت و آموزش صحیح از سوی کادر فنی و مربیان باشگاه مرتکب این تقصیر شده باشد و یا حتی در مواردی حوادث ورزشی می‌تواند ناشی از اهمال و قصور برگزارکنندگان، مدیران ورزش و یا رؤسا و مالکین باشگاه‌ها و یا ورزشگاه‌ها و دیگر اشخاص باشد. در حقوق فرانسه، قضات با وجود در نظر گرفتن اینکه فعالیت‌های ورزشی با خطر همراه هستند و ورزشکاران این مخاطرات را می‌پذیرند، این واقعیت را نافی امکان اثبات تقصیر مدیر ورزشی نمی‌دانند. برای مثال یک فدراسیون ورزشی، مسئول خسارت وارد شده به یک ژیمناست در نظر گرفته شده از این لحاظ که مطابق قانون، از تشک استاندارد در این خصوص استفاده نشده است (۱۰).

عمل زیانبار مرتکب در جریان عملیات ورزشی می‌تواند به شکل فعل یا ترک فعل صورت پذیرد؛ منظور از فعل، عملی است که تجلی اراده انسان بوده و در عالم خارج متضمن آثاری است و به نحوی قابل حس باشد، مثل فعل‌های ورزشی نظیر تنه‌زدن، اجرای فن خطا، سد کردن، پشت پازدن، زدن توپ با دست به صورت حریف و... همچنین ترک فعل عبارت است از خودداری از انجام کاری که مقنن انجام آن را امر نموده است، برای مثال ناجی غریق موظف است شناگری را که در حال غرق شدن است، نجات دهد و در صورت کوتاهی از این مهم، ترک فعل محسوب می‌شود (۱۱).

۲. شرایط تحقق فعل زیانبار در حوادث ورزشی حین

عملیات ورزشی: در نظام حقوقی ایران برای تشخیص فعل زیانبار به عنوان اولین و مهم‌ترین رکن مسئولیت مدنی در جریان حوادث ورزشی حین عملیات ورزشی، باید علاوه بر

بسکتبال، زدن به توپ با دست در والیبال، ضربه با پا به توپ در فوتبال، ضربات دست و پا در کاراته، ضربه پا در تکواندو، تنه‌زدن در فوتبال، سد کردن در ورزش‌های دسته جمعی، تکل گرفتن در فوتبال، اجرای فنون مختلف اعم از مجاز یا ممنوع در کشتی و جودو و نظایر آن در زمره عملیات ورزشی محسوب می‌شوند، چراکه در مقررات ورزشی صریحاً از آن‌ها یاد شده است و بعضی را مجاز و پاره‌ای را ممنوع اعلام کرده‌اند، اما این به معنای آن نیست که هر حرکتی از سوی ورزشکار در حین فعالیت ورزشی لزوماً عمل ورزشی تلقی گردد. بنابراین فحاشی کردن، ایراد صدمه عامدانه به داور یا حریف و امثال آن به رغم اینکه در محدوده فعالیت‌های ورزشی صورت گرفته باشد، اما ماهیتاً از عمل ورزشی خارج است و ذاتاً ورزشی محسوب نمی‌شود، در نتیجه از حوزه عملیات ورزشی مورد نظر قانونگذار در قانون مجازات اسلامی خارج گردیده است، لیکن مسئولیت ناشی از رفتار در این زمینه کماکان تابع قواعد عمومی (حسب مورد مواجهه با مسئولیت مدنی و مسئولیت کیفری) خواهد بود و نظیر جرمی که خارج از چهارچوب ورزشی و مکان‌های ورزش انجام شده است، مورد تعقیب و پیگرد قرار می‌گیرد (۳).

حوادث ورزشی حین عملیات ورزشی با شرایطی می‌تواند زمینه مسئولیت مدنی اشخاص و الزام آن‌ها به جبران خسارت را فراهم آورد. ارکان مسئولیت مدنی، مشتمل بر فعل زیانبار (خطا)، ورود ضرر و رابطه سببیت است. فعل زیانبار اولین رکن مسئولیت مدنی به شمار می‌رود. در واقع، برای ایجاد مسئولیت، ارتکاب یک فعل (و در پاره‌ای موارد ترک فعل) که ضرر، از آن ناشی شده باشد، لازم می‌آید. با وجود این، باید در نظر داشت «در هر مورد که از کاری به دیگران زیان برسد، مسئولیت مدنی ایجاد نمی‌شود؛ باید کار زیانبار در نظر اجتماع ناهنجار باشد و اخلاق عمومی ورود ضرر را ناشایسته بدانند» (۸). همان‌گونه که در قانون مسئولیت مدنی نیز مورد تصریح قرار گرفته است، زیان مستوجب مسئولیت، بدون مجوز قانونی، عمداً یا در نتیجه بی‌احتیاطی وارد می‌شود.

در قلمرو ورزشی و مسئولیت مدنی ناشی از حوادث ورزشی نیز، فعل زیانبار یا خطای ورزشی اولین رکن برای ایجاد

زیر آب کردن حریف خطا محسوب می‌شود و اگر در اثر این عمل (سهواً یا عمداً) حادثه‌ای برای حریف رخ دهد، مرتکب، مسئول است و نمی‌تواند از مفاد ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی بهره‌مند گردد.

لذا در خصوص کشف مفهوم تقصیر و خطا در زمینه حقوق ورزشی، شاید بیش از آنکه قوانین رسمی راهگشا باشد، مقررات و آیین‌نامه‌های داخلی فدراسیون‌های داخلی و بین‌المللی قابل توجه است. در واقع مفهوم خطای ورزشی در لابلای این آیین‌نامه‌ها، عینی‌تر و ملموس‌تر می‌شود (۱۳). مقررات ورزشی ناظر بر عملیات ورزشی در هر رشته‌ای تحت عنوان آیین‌نامه، قوانین یا مقررات از سوی مراجع ذی‌صلاح صادر می‌گردد و به مربیان و داوران آن رشته آموزش داده می‌شود و آگاهی لازم نیز در این زمینه داده شده یا فرض می‌شود که افراد به خصوص ورزشکاران حرفه‌ای آگاه به قوانین هستند و با استناد به همین مقررات، اعمال خلاف و خطا قابل تمیز و تشخیص خواهند بود.

در کلیه قوانین و مقررات داخلی فدراسیون‌های مختلف مشاهده می‌شود که قسمت مهم و اساس قواعد مندرج، در خصوص تکالیف، وظایف و حقوق اشخاص وضع شده است، از جمله هر بازیکنی که پا به عرصه فعالیت‌های ورزشی می‌گذارد، باید از مقررات مربوط به رشته ورزشی خود آگاه بوده، خود را ملزم به تبعیت از آن‌ها بداند، چه اینکه در غیر این صورت می‌توان او را با عنوان نقض مقررات ورزشی، مورد پیگرد قرار داد (۱۴-۱۳).

همچنین در مواردی که قواعد مدونی وجود نداشته باشد، قاضی با مراجعه به عرف و عادت مسلم جامعه و استعلام نظر کارشناسان ذی‌صلاح آن ورزش رأی خود را صادر می‌نماید. در واقع ممکن است در قوانین بعضی از رشته‌ها یا فعالیت‌های ورزشی، ساماندهی مقررات انجام نشده و یا خطایی، پیش‌بینی نشده باشد که در این صورت عرف و عادت آن رشته وضعیت را مشخص خواهد نمود (۱۱).

تطبیق رفتار متعارف و بر اساس مقررات همواره کار ساده‌ای نیست و نیازمند بررسی جوانب و نشانه‌ها است، به ویژه در

قانون مسئولیت مدنی، از ملاک بند «ث» ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی و معیارهای مندرج در آن استفاده نمود. همچنین تعهدات قراردادی در چهارچوب مسئولیت مدنی ناشی از حوادث ورزشی می‌توانند منشأ تشخیص فعل زیانبار باشند. بنابراین در مجموع می‌توان فعل زیانبار را در عملیات ورزشی مشتمل بر نقض مقررات ورزشی، عدم مشروعیت مقررات رشته ورزشی و نقض تکالیف قراردادی دانست.

۱-۲. نقض مقررات ورزشی: در ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی ضمن بند «ث»، عملیات ورزشی و حوادث ناشی از آن، از مسئولیت مبرا شده است، «مشروط بر اینکه سبب حوادث، نقض مقررات مربوط به آن ورزش نباشد»، بنابراین مهم‌ترین شرط مقرر در این ماده، رعایت مقررات ورزشی در هر رشته است. با ملاحظه ماده ۱ قانون مسئولیت مدنی و به ویژه قسمت نخست آن و تصریح بر «هر کس بدون مجوز قانونی...»، مؤید این مطلب خواهد بود که مجوز قانونی برای عملیات ورزشی و صدمات و حوادث ناشی از آن، صرفاً در صورتی است که این حوادث در چهارچوب رعایت مقررات واقع شده باشند.

این حمایت تقنینی در حقوق دیگر کشورها نیز قابل مشاهده است. برای مثال، دادگاه تجدید نظر فرانسه در ۵ دسامبر ۱۹۹۰ در یکی از پرونده‌های مطروحه چنین مقرر داشته است: «بوکس یک ورزش عاری از خطر نیست، همانطور که مصدوم بر اثر مشت‌های حریف زده است به زمین می‌افتد، بنابراین اگر این اتفاق بدون اشتباهی که خلاف قوانین این بازی باشد، رخ دهد، مسئولیت محقق نمی‌شود» (۱۲).

با این اوصاف اگر عملیات ورزشی برخلاف قوانین و مقررات آن رشته ورزشی باشد، مرتکب نمی‌تواند از امتیازهای ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی (و تبعاً رهایی از حکم عام قانون مسئولیت مدنی) بهره‌بردار و چنانچه در اثر نقض مقررات حادثه‌ای رخ دهد، علاوه بر اینکه فعل او حکماً جرم است و ورزشکار متخلف برحسب شدت و ضعف مجازات خواهد شد، از حیث مسئولیت مدنی و الزام به جبران خسارت نیز باید پاسخگو باشد. برای مثال در قوانین بین‌المللی ورزش واترپلو،

به شرایط و عدول یا تخطی از رفتار متعارف صورت خواهد پذیرفت.

به هر تقدیر توجه به مفهوم تقصیر در مسئولیت مدنی ناشی از حوادث ورزشی بسیار مهم است و باید این امر با در نظر گرفتن ملاک و ضابطه بی‌احتیاطی در قانون مسئولیت مدنی و همچنین تخطی از مقررات هر رشته، صورت گیرد. وفق نظریه تقصیر، مسئولیت مدنی و الزام به جبران خسارت تنها در زمانی که خطا و رفتاری نامتعارف از سوی واردکننده زیان سر می‌زند، قابل طرح و توجیه است. ورزشکاران و مسئولین و مدیران ورزشی نیز هر جا که قوانین و مقررات، اساسنامه‌ها، قراردادهای، استانداردهای داخلی و بین‌المللی و دستورات مراجع ذی‌ربط و یا عرف حرفه‌ای را نقض نمایند، می‌توان گفت که مرتکب تقصیر شده‌اند.

۲-۲. عدم مشروعیت مقررات عملیات ورزشی: بند «ث»

ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی پس از اینکه عملیات ورزشی و حوادث ناشی از آن را که مشمول مسئولیت نیستند، مشروط به رعایت مقررات رشته‌های ورزشی می‌نماید، در ادامه به این مهم تصریح دارد که «این مقررات هم مغایر موازین شرعی نباشد.»

بنابراین صرفاً آن قسم از عملیات ورزشی مورد حمایت قانونگذار قرار گرفته است که مغایر با موازین شرعی نباشد. همانطور که پیش‌تر نیز گفته شد، منظور از عملیات ورزشی، اعمالی است که در چهارچوب یک ورزش از سوی ورزشکاران انجام می‌پذیرد و حوادث نیز با توجه به ماهیت رشته ورزشی و ریسک‌ها و مخاطرات ناشی از فعالیت‌های آن رشته قابل تشخیص خواهد بود. بنابراین رفتارهایی نظیر فحاشی، کتک‌کاری و پرتاب اشیا در چهارچوب مسابقات و رویدادهای ورزشی جزء عملیات ورزشی محسوب نشده و ذاتاً از چهارچوب ماده ۱۵۸ (بند «ث») خارج خواهند بود.

اما پرسشی که قابل طرح است، اینکه تشخیص منطبق با موازین شرع بودن مقررات هر رشته ورزشی با چه کسی است؟ آیا قاضی پرونده می‌تواند و یا اینکه اساساً وظیفه دارد با استناد به اینکه مقررات یک رشته ورزشی با شرع منافات داشته است

بحث مسئولیت غیر مستقیم و ناشی از ترک فعل رؤسا و مدیران ورزشی این مهم را شاهد هستیم. در قضیه وینسنت تارانیتو (Vincent Taranito) علیه شرکت کویینز بالپارک، در سال ۲۰۱۴ و در جریان بازی‌های بیسبال نیویورک، وینسنت مورد اصابت یک ضربه اشتباه توپ بیسبال قرار گرفت که از داخل یک پنجره بزرگ مجلل باز نگه داشته، عبور کرد. در رسیدگی به این پرونده، تصمیم دادگاه این بود که مدیریت تأسیسات ورزشی پیش از این مراقبت متعارف و معمول را اعمال داشته است (۱۵).

این در حالی است که در پرونده Ben Collett (Manchester United FC) v. Gary Smith & Middlesbrough FC (۲۰۰۸ م.) که در آن بازیکنی به نام کالت (Collett)، از اعضای تیم منچستر یونایتد در جریان برگزاری مسابقه، از سوی مدافع حریف با تکل شدیدی مواجه شد که منجر به شکستگی و آسیب شدید درشت نی و نازک نی پای راست او گردید، به جای اقامه دعوی مستقیم علیه بازیکن حریف از باشگاه میدلزبرو برای بازافت خسارات وارده شکایت کرد و توانست دعوی خود را پیش ببرد. او برای توجیه شکایت خود از باشگاه چنین استدلال نمود که آن‌ها نسبت به عملکرد عضو باشگاه خود مسئولیت دارند و اینکه بازیکن به باشگاه وابسته است و به عنوان عضوی از آن باشگاه در جریان فوتبال حرفه‌ای، عمل نموده است. در نهایت، باشگاه و مدیران میدلزبرو این مسئولیت ناشی از فعل بازیکن خود را پذیرفتند و دادگاه در رأی صادره، رقم نهایی ضرر و زیان را شامل خسارات جسمی، از دست‌دادن منافع گذشته و همچنین خسارت عدم‌التفع مربوط به آینده، محاسبه و دستور به پرداخت آن در حق زیان‌دیده را صادر نمود (۱۶).

همچنین در مواردی که عملیات ورزشی به صورت محلی یا در چهارچوب‌های غیر رسمی انجام می‌شود (مثل فعالیت‌های ورزشی در مدارس) ممکن است مقررات یک رشته ورزشی که برای حضور در مسابقات و میادین رسمی است با وضعیت مکانی و زمانی و نیز شرایط غیر حرفه‌ای بودن افرادی که به فعالیت ورزشی مبادرت می‌نمایند، قابل انطباق نباشد. در چنین مواردی تمیز فعل زیانبار و مباشر و مسبب فعل با توجه

داشته باشد) منظور نمایند. این مهم شامل آن دسته از فعالیت‌های ورزشی که در برخی کشورها پذیرفته شده و مقرراتی نیز بر آن حاکم است، اما در نظام حقوقی داخلی مورد قبول واقع نگردیده است نیز خواهد شد، در نتیجه اگر حوادثی زیانبار در جریان مسابقاتی که به واسطه خشونت بسیار در لیست مسابقات مجاز و پذیرفته ورزشی در کشور نبوده و یا به دلیل عدم رعایت شئونات و مسائل اخلاقی جزء عناوین ورزشی پذیرفته‌شده در نظام حقوقی ما نباشد، رخ دهد، طبیعتاً حوادث ناشی از آن بر اساس قواعد عام مسئولیت کیفری و مدنی مورد قضاوت قرار خواهد گرفت.

۲-۳. نقض قرارداد ورزشی: وجود یک قرارداد صحیح که ممکن است مکتوب یا شفاهی باشد و نقض تعهدات مندرج در آن رکنی مهم در مسئولیت قراردادی به شمار می‌رود. امروزه قرارداد در حقوق ورزشی جایگاه ویژه‌ای یافته و گرایش به سمت ایجاد نظام قراردادی مسئولیت در عملیات ورزشی و حوادث ناشی از آن ایجاد شده است.

ورزشکاران حرفه‌ای برای آنکه در یک مجموعه ورزشی به فعالیت بپردازند و در مسابقات شرکت نمایند، با باشگاه خود اقدام به انعقاد قرارداد می‌نمایند که بر اساس این قرارداد باشگاه و ورزشگاه یکسری تعهدات و حقوق متقابل (صریح و ضمنی) را خواهند یافت، البته تمامی اشخاص موضوع حقوق ورزش به جهت مسئولیت‌هایی که در مقابل یکدیگر دارند، با باشگاه‌های ورزشی قرارداد منعقد می‌نمایند. با توجه به اینکه در حقوق ایران نسبت به احکام و قواعد قراردادهای ورزشی در قوانین عادی تصریحی نشده است، لذا این توافقات از حیث احکام و قواعد تابع قواعد عمومی قراردادهای هستند و از جمله برای انعقاد آن‌ها باید شرایط عمومی که در ماده ۱۹۰ قانون مدنی مطمح نظر قرار گرفته است، رعایت شود. در کنار این، شرایط اختصاصی و ویژه‌ای که به صورت صنفی در ورزش ضمن مقررات و آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مربوطه لحاظ شده است، می‌بایستی رعایت شوند. برای مثال، بازیکنان متعهد در یک باشگاه برای نقل و انتقال می‌بایستی دارای رضایت‌نامه از باشگاه سابق باشند و یا مربیان برای مربی‌گری

در مقام تصمیم‌گیری آن را از شمول بند «ث» ماده ۱۵۸ خارج نماید؟ از طرفی اهمیت موازین شرعی در نظام حقوقی ما بر هیچ کس پوشیده نیست، آنطور که طبق اصل چهارم قانون اساسی، کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر این‌ها باید بر اساس موازین اسلامی باشد و اصل ۱۶۷ قانون اساسی نیز مقرر می‌دارد قاضی موظف است کوشش کند حکم هر دعوا را در قوانین مدونه بیابد و اگر نیابد با استناد به منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر، حکم قضیه را صادر نماید و نمی‌تواند به بهانه سکوت یا نقص یا اجمال یا تعارض قوانین مدونه از رسیدگی به دعوا و صدور حکم امتناع ورزد و از طرفی دیگر، در قانون اساسی ضمن اصل ۱۷۰ صریحاً مقرر شده است که «قضات دادگاه‌ها مکلفند از اجرای تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های دولتی که مخالف با قوانین و مقررات اسلامی یا خارج از حدود اختیارات قوه مجریه است، خودداری کنند و هر کس می‌تواند ابطال این‌گونه مقررات را از دیوان عدالت اداری تقاضا کند.»

به نظر می‌رسد، مقنن در این زمینه (شرط مندرج در قسمت اخیر بند «ث» ماده ۱۵۸)، همانند برخی موارد دیگر، به موازین شرعی اشاره داشته، ولی حدود آن را مشخص نکرده است، بنابراین به حکم ضرورت قاضی بایستی چهارچوب موازین شرعی محدودکننده مقررات حاکم بر عملیات و مسابقات ورزشی را بشناسد تا در برخورد با این قبیل حوادث بتواند عملیات مشروع و منطبق با موازین شرعی را تشخیص و تمیز دهد و حکم مقتضی صادر کند (۱۷).

پس اگر مقررات حاکم بر یک ورزش که از سوی نهادهای دولتی یا صنفی یا هر مقام صلاحیت‌دار داخلی و بین‌المللی در رابطه با آن ورزش وضع شده است برخلاف قوانین و یا مقررات اسلامی باشد قضات دادگاه‌ها این صلاحیت را خواهند داشت که از اجرای مقررات مزبور خودداری نمایند و هم‌راستا با آنچه که در بند «ث» ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی مطرح شده است به واسطه مغایر موازین شرع بودن یک عملیات ورزشی امتیاز مقرر در حکم مزبور را (از حیث رفع مسئولیت و اثبات رفتار متعارف که به گونه‌ای می‌تواند با عدم تقصیر ملازمه

با این حال باید توجه داشت که این امر نسبی است و در برخی حوادث نمی‌توان به آن استناد نمود، به طوری که ظاهر امر می‌تواند اماره‌ای در راستای ایجاد فرض تقصیر برای مجموعه‌ها و مؤسسات ورزشی یا مدیران ورزشی و... باشد.

بنابراین گفته شده است در رابطه با قراردادی که بین مجموعه‌های ورزشی و تماشاگران با استناد به فروش بلیط ایجاد می‌شود، این شرط ضمنی وجود دارد که ایمنی آنان به هنگام تماشای بازی‌ها حفظ خواهد شد، لذا تعهد فروشنده بلیط، در برابر وجهی که اخذ می‌نماید، تأمین سلامت خریدار در برابر خطر ناشی از تماشای مسابقه است. به بیان دیگر، بنای دو طرف بر تأمین این نتیجه است نه تمهید وسایل و مواظبت برای احتراز از خطر. پس مسئولیت هر صدمه‌ای که تماشاگر ببیند، بر عهده طرف قرارداد است، مگر اینکه ثابت کند حادثه و خسارات ناشی از قوه قاهره یا خطای تماشاگر و تجاوز به نظام برقرار شده بوده است (۲۰).

در مورد بعضی اشخاص، به ویژه آن‌ها که ممکن است مسئولیت مدنی غیر مستقیم داشته باشند، گاهی تحمل ریسک به صورت قراردادان وظایف کلی و گسترده تجلی می‌یابد، بدون آنکه دقیقاً نیازی به اثبات تقصیر باشد. در آمریکا مسأله مسئولیت مدیران مجموعه‌ها و اماکن ورزشی مورد توجه خاصی قرار گرفته و وظایف ضروری مدیران در این رابطه عبارتند از تأسیس یک مرکز ورزشی امن، همراه با تجدید امکانات و کنترل آن‌ها به طور مستمر و پیوسته، اصلاح هرگونه نقص یا شرایط خطرآفرین و ارائه یک نظارت جامع و صحیح. به عبارتی دیگر، وظیفه اصلی مدیر، عمل منطقی و محتاطانه است همانند یک مدیر متعارف با همان سطح آموزش و تجربه و با در نظر داشتن شرایط خاص. این در کنار وظیفه ایمنی است که بر اساس آن باید هرگونه خطری که زیرمجموعه را تهدید می‌کند و به طور متعارف از سوی مدیر قابل شناسایی است، رفع گردد (۲۱).

به هر تقدیر نقض قرارداد ورزشی و تعهدات آن به مثابه یک فعل زیانبار تلقی می‌شود. مسئولیت در این مورد زمانی ایجاد می‌شود که بین طرفین قرارداد صحیح و نافذی وجود داشته باشد و در صورتی هر یک ملزم به جبران خسارت می‌شوند که

در سطح حرفه‌ای باید دارای مدرک مربی‌گری باشند و یا حتی در برخی رشته‌های حساس و خشن همچون ورزش‌های رزمی و بوکس بر اساس مقررات، مربی باید علاوه بر مدرک مربی‌گری دارای مدرک داوری هم باشد تا مسئولیت کمتری در صورت ایجاد حادثه متوجه او گردد (۱۸).

بنابراین مسئولیت‌های ورزشی به رابطه ورزشکاران در مقابل یکدیگر و خساراتی که هنگام مبارزه و مسابقه به بار می‌آورد، محدود نمی‌شود و بخش عمده دیگر آن ناشی از رابطه ورزشکاران با مربیان و سازمان‌های ورزشی است و به قراردادهای صریح و ضمنی که در این زمینه بسته شده است، ارتباط دارد و در اینجا بیشتر مسئولیت‌ها، قراردادی است و چون بسیاری از عهدشکنی‌ها در قوانین نیز ضامن آور است و به تکالیف عمومی مردم در برابر یکدیگر مربوط می‌شود، زمینه مناسبی برای طرح امکان جمع مسئولیت‌های قراردادی و قهری و اختیار زیان‌دیده در انتخاب مبنای دعوی خسارت نیز به وجود می‌آورد (۱۹).

برخی اساتید اعتقاد دارند که رابطه ورزشکاران با باشگاه‌ها و ترتیب‌دهندگان مسابقه‌های ورزشی مبتنی بر قراردادی است که در این زمینه منعقد می‌گردد. ویژگی این قرارداد در پذیرش خطرهای ناشی از آن ورزش و مسابقه‌ها است. به عنوان مثال ورزشکاری که در مسابقه اتومبیل‌رانی یا مسابقه بوکس شرکت می‌کند و در این رابطه با مؤسسه ورزشی اعم از باشگاه یا انجمن یا واسطه‌های ورزشی پیمان می‌بندد، از خطرهای این اقدام آگاه است و به طور ضمنی آن را می‌پذیرد، پس نمی‌تواند تضمین سلامت خود را بر عهده مربی یا باشگاه نهد. بی‌گمان، در این قراردادها شرط «تعهد ایمنی» مفروض است، ولی مفاد این شرط را باید محدود به تمهید وسایل ایمنی و کوشش در پرهیز از خطر کرد و تضمین نتیجه، به ویژه در خطرهایی که لازمه شرکت در مسابقه و مبارزه است، در قلمرو این شرط نمی‌آید. به بیان دیگر، مفاد تعهد ایمنی ناظر به تمهید وسیله است نه کسب نتیجه مطلوب، پس در دعوی جبران خسارت، ورزشکار باید تقصیر خوانده و تفریط او در پرهیز از خطر و تمهید وسایل ایمنی را اثبات کند (۱۹).

خورده است، مدیریت حقوقی این حوادث لزوم توجه ویژه به بحث مسئولیت مدنی در حوزه‌های مختلف ورزشی را آشکار می‌نماید.

در این میان، مسأله مسئولیت مدنی و جبران خسارت در ورزش از اهمیت به‌سزایی برخوردار گردیده است و به‌رغم توسعه فعالیت صنعت بیمه در عرصه ورزش (در برخی نظام‌های حقوقی) کماکان طرح و تحلیل مسئولیت مدنی به‌ویژه از حیث تمیز فعل زیانبار، تعیین مسئول یا مسئولین حادثه، پرداخت خسارت و یا میزان تعهدات شرکت‌های بیمه و همچنین در مواردی که حادثه تحت پوشش نیست، حائز اهمیت وافر است. بر این اساس مطالعه حاضر با هدف بررسی فعل زیانبار به‌عنوان یکی از ارکان مهم مسئولیت مدنی و تبیین شرایط تحقق آن در چهارچوب مسئولیت مدنی ناشی از حوادث ورزشی حین عملیات ورزشی به‌انجام رسید.

با توجه به مبانی حقوقی و قوانین و مقررات موجود، در حقوق داخلی برای تشخیص فعل زیانبار به‌عنوان اولین رکن مسئولیت مدنی در جریان حوادث ورزشی حین عملیات ورزشی، می‌توان از عمومات قانون مسئولیت مدنی و همچنین معیارهای مندرج در بند «ث» ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی استفاده نمود. علاوه بر این، تعهدات قراردادی در چهارچوب مسئولیت مدنی ناشی از حوادث ورزشی می‌توانند منشأ تشخیص فعل زیانبار باشند. بر این اساس، فعل زیانبار را در عملیات ورزشی می‌توان مشتعل بر نقض مقررات ورزشی، عدم مشروعیت مقررات رشته ورزشی و نقض تعهدات و تکالیف قراردادی دانست.

مقررات عمومی و اختصاصی ورزشی برای هر رشته‌ای تحت عنوان آیین‌نامه، قوانین یا مقررات از سوی مراجع ذی‌صلاح صادر می‌شود و به طیف مخاطبین خود اعلام شده و آموزش داده می‌شود یا فرض می‌شود که افراد به‌خصوص ورزشکاران حرفه‌ای آگاه به قوانین هستند و با استناد به همین مقررات، اعمال خلاف و خطا قابل تمیز و تشخیص خواهند بود. همچنین در مواردی که قواعد مدونی وجود نداشته باشد، اعم از اینکه در خصوص بعضی رشته‌ها یا فعالیت‌های ورزشی،

عهدشکنی کرده و مفاد قرارداد را اجرا نکرده باشند. قراردادهای ورزشی از حیث ماهیت به قراردادهای مختلفی به‌ویژه قرارداد کار و قرارداد اجاره (۲۲) شبیه دانسته شده‌اند که در هر صورت الزاماتی بر اساس ماهیت قرارداد به آن‌ها مترتب خواهد شد. برای مثال اگر قرارداد ورزشی نمونه‌ای از قرارداد کار تلقی شود، زمینه ایجاد مسئولیت ناشی از فعل کارگر را برای کارفرما وفق آنچه که در ماده ۱۲ قانون مسئولیت مدنی مطرح شده است، فراهم خواهد آورد. بر اساس ماده مزبور، «کارفرمایی که مشمول قانون کار هستند، مسئول جبران خساراتی می‌باشند که از طرف کارکنان اداری و یا کارگران آنان در حین انجام کار یابه‌مناسبت آن وارد شده است، مگر اینکه محرز شود تمام احتیاط‌هایی که اوضاع و احوال قضیه ایجاب می‌نموده، به عمل آورده و یا اینکه اگر احتیاط‌های مزبور را به عمل می‌آورند، باز هم جلوگیری از ورود زیان مقدور نمی‌بود، کارفرما می‌تواند به واردکننده خسارت در صورتی که مطابق قانون مسئول شناخته شود، مراجعه نماید.» در مجموع قراردادهای ورزشی موجب روابط حقوقی و زاینده حق و تکلیف هستند و در این زمینه برای تشخیص نقض قرارداد، علاوه بر اصل قرارداد و تحلیل و تفسیر آن با در نظرگرفتن عوامل مختلفی چون ماهیت عملیات ورزشی و جایگاه زیان‌دیده (ورزشکار و غیر ورزشکار) و... باید به مندرجات قرارداد و اینکه چه تعهداتی بر اساس آن به‌طور صحیح بر عهده گرفته شده است نیز توجه ویژه داشت. بدیهی است در صورت پذیرش تعهد به نتیجه برای تأمین ایمنی یک مسابقه ورزشی هر نوع حادثه‌ای مسئولیت متعهد را به دنبال خواهد داشت و او است که باید حادثه را به عوامل دیگری غیر از فعل یا ترک فعل خود نسبت دهد.

بحث

امروزه حوادث ورزشی بخش قابل توجهی از عملیات ورزشی را تشکیل می‌دهند و با توجه به گسترش دامنه ورزش حرفه‌ای و قهرمانی که فراتر از فلسفه بنیادین ورزش در حوزه سلامتی با مسائل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و حتی سیاسی گره

ساماندهی مقررات انجام نشده و یا خطایی، در قوانین پیش‌بینی نشده باشد، در این صورت عرف و عادت آن رشته وضعیت را مشخص خواهد نمود و قضات می‌توانند با مراجعه به عرف و عادت مسلم جامعه و استعلام نظر کارشناسان ذی‌صلاح حیطه ورزشی مربوطه، رأی خود را صادر می‌نمایند. علاوه بر این، با امعان نظر به بند «ث» ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی، قضات دادگاه‌ها این صلاحیت را خواهند داشت که از اجرای مقررات ورزشی مغایر با موازین شرعی، خودداری نمایند و به واسطه مغایرت مقررات یک رشته ورزشی خاص با موازین شرعی، حکم به حدوث فعل زیانبار و ارتکاب تقصیر و در نتیجه لزوم جبران خسارت دهند.

در نهایت، نقض قرارداد ورزشی و تعهدات صریح و ضمنی برخاسته از آن جایگاه مهمی در تمیز ارتکاب فعل زیانبار و به تبع آن تشخیص مسئول حادثه ایفا می‌کند. در مقام حکم به ارتکاب فعل زیانبار با استناد به نقض قرارداد، علاوه بر اینکه چه تعهداتی بر اساس قرارداد مزبور به طور صحیح بر عهده گرفته شده است، توجه به ماهیت عملیات ورزشی و جایگاه زیان‌دیده (ورزشکار و غیر ورزشکار) و شرایط ضمنی قابل برداشت از قرارداد، نقش مهمی را ایفا می‌کند.

نتیجه‌گیری

حوادث ورزشی بخش مهمی از فعالیت‌های ورزشی را تشکیل داده و گسترش ورزش حرفه‌ای و قهرمانی، اهمیت مدیریت حقوقی این حوادث را برجسته کرده است. نقطه آغازین مسئولیت مدنی ناشی از حوادث ورزشی فعل زیانبار است و بر این اساس تمیز فعل زیانبار و شرایط تحقق آن در چهارچوب مسئولیت مدنی ناشی از حوادث ورزشی از اهمیت به‌سزایی در سرنوشت پرونده‌های مسئولیت برخوردار است. با استناد به قواعد حقوقی و مقررات جاری، به ویژه قانون مسئولیت مدنی و بند «ث» ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی که مبانی مسئولیت مدنی ناشی از عملیات ورزشی را در حقوق ایران تشکیل می‌دهند، فعل زیانبار در حیطه ورزش معادل ارتکاب خطا و تقصیر است و معیارهای اصلی تشخیص این تقصیر

عبارت‌اند از نقض مقررات یا عرف حاکم بر هر رشته ورزشی، تعارض مقررات ورزشی با موازین شرعی و همچنین تخطی از تعهدات صریح و ضمنی و الزامات قراردادی. این چهارچوب حقوقی، راهنمایی برای تعیین مسئولیت و جبران خسارت در حوادث ورزشی فراهم می‌آورد. با این حال، خلأها و ابهامات قانونی و عدم شفافیت در برخی موارد به ویژه نحوه تشخیص عدم انطباق رشته ورزشی با موازین شرعی، ضرورت تدوین مقررات جامع‌تر و روشن‌تر را آشکار می‌سازد. چنین اقداماتی می‌تواند به پیشگیری از اختلافات، محافظت از ورزشکاران و فعالان ورزشی در قبال مسئولیت‌های ناخواسته، تعیین دقیق مسئولیت و تسهیل فرآیند جبران خسارت مساعدت کند و در نهایت، موجب تقویت عدالت و نظم در عرصه ورزش حرفه‌ای گردد.

مشارکت نویسندگان

مرتضی ارسطوئی: جمع‌آوری منابع، تدوین و تنظیم متن مقاله. داریوش بابایی: نظارت و همکاری در فرایند تدوین مقاله. رحیم اکرامی: نظارت و همکاری در فرایند تدوین مقاله. نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

References

1. Faulkner GE, Taylor AH, editors. Exercise, health and mental health: Emerging relationships. London: Taylor & Francis; 2005.
2. Jakicic JM, Otto AD. Treatment and prevention of obesity: what is the role of exercise? *Nutr Rev.* 2006; 64(suppl_1): S57-61.
3. Gorji M, Sedaghatizadeh S. Familiarity with the concept of sports operations from a legal perspective and the importance of examining the safety of public sports equipment. *Ghanoonyar J.* 2022; 6(21): 2-8. [Persian]
4. Nanev L. Sports law as an independent branch of law. *Balkan Soc Sci Rev.* 2013; 1(2): 167-187.
5. Aghaeinia H. Sports law. 11th ed. Tehran: Mizan Publications; 2010. p.69. [Persian]
6. Almasi N, Anisi MA. Civil liability and sports insurance. *International Legal Research.* 2016; 9(34): 26-52. [Persian]
7. Ardabili MA. General Criminal Law. 8th ed. Tehran: Mizan Publications; 2005. Vol.1 p.95-96. [Persian]
8. Katouzian N. Extra-Contractual Obligations: Civil Liability. General Rules. 8th ed. Tehran: University of Tehran Press; 200. Vol.1. [Persian]
9. Mahamoad HM. Civil liability for sports injuries. *Rev Int Geogr Educ Online.* 2021; 11(5): 1011.
10. Vishteh A. Legal foundations of civil liability Insurance for sports managers. *Insurance Industry Quarterly.* 2004; 19(4): 60. [Persian]
11. Mahmoudi Alami M, Shojaei V, Hami M, Sanaei M. Comparative study of civil liability of athletes and compensation for damages in the legal systems of Iran, England and France. *Physiology and Sports Management Research.* 2021; 13(4): 167-181. [Persian]
12. Logue DM, Madigan SM, Melin A, Delahunt E, Heinen M, O'Donnell SJ, et al. Low energy availability in athletes 2020: An updated narrative review of prevalence, risk, within-day energy balance, knowledge and impact on sports performance. *Nutrients.* 2020; 12(3): 835.
13. Javdani R. Criminal liability arising from sports operations. Master's thesis. Tehran: Islamic Azad University, Central Tehran Branch; 2011. [Persian]
14. Jalilian F, Roumiani M. Civil liability in the sports community under Iranian substantive law. *Qanonyar Scientific-Legal Quarterly.* 2018; 2(7): 251-263. [Persian]
15. Omondi-Ochieng P. U.S. Sports Law. University of Louisiana. Available at: <https://www.tophat.com/>.
16. McCallum L. An overview of key case law relating to negligent liability for sports injuries. Part 1. Published; 2016.
17. Validi MS. Essentials of General Criminal Law. Tehran: Jungle Publications; 2009. p.195. [Persian]
18. Yousefi Sadeghloo A, Nasir M. Basis of civil liability of athletes towards individuals in sports law. *Quarterly Journal of Private and Criminal Law Research.* 2018; 38: 117-140. [Persian]
19. Katouzian N. Sports fault and sports liability. *Tehran University Journal of Law and Political Science.* 1999; 43: 39-55. [Persian]
20. Adram M. A comparative study of the level of awareness among coaches of four selected sports in Ahvaz regarding the legal and regulatory aspects of sports. Master's Thesis. Ahvaz: Shahid Chamran University; 2010. p.102. [Persian]
21. MAŠIĆ Z, et al. Legal responsibility in management of sports facilities in the United States of America. *Int J Econ Law.* 2011; 1(2): 82.
22. Anisi MA. Civil Liability and Sports Law. 1st ed. Tehran: Javdaneh Jangal Publishing; 2015. p.137. [Persian]